

ziech v doupacech – 57 u propastných tvorziech v hlubokých skrýšich – 58 sběř sebranka, čeládka – 61 v němž si nezlišil čehož jsi nezbavil – 62 tdy tehdy – 63: když se cítí plodem bohatý, obtížený – 67 neopáče nevytýkaje – 68 obřiedil zařídil – 69 nedědil neučinil účastníci – 70 vňuž jiné tvári jako jiní tvorové – 72 mocny silny, mající hojnost něčeho – 73 sbožně pomocny plně, bohatě pomáhající – 76: viš, že jsem po jiném nedychtila – 78 bylo na útrobě bylo na mysli, na srdci

PILÁT A JIDÁŠ

Ze zachovaných zlomků není patrné, zda to byly skladby téhož básníka, který složil i legendy předchozí. Jejich autor má samostatnější postoj k látce než autor legendy apoštolské, což se projevuje zejména v častých poznámkách, jimiž je vypravování doprovázeno a v nichž se upozorňuje na analogie v událostech současných, apostrofuje se hrdina a podobně. Vypravování je také mnohem živější a názornější, významné nebo zajímavé epizody jsou vypracovány podrobněji a se zřejmou osobní zálibou, patrnou na př. z popisu lovu ve skladbě o Pilátovi. Podle narážky na vymření rodu přemyslovského zavražděním krále Václava III. (r. 1306) jako na událost soudobou lze bezpečně datovat Jidáše, a tím přibližně i ostatní legendy tvořící nejstarší epickou školu.

PILÁT

(Zachován je jen začátek, vypravování o narození Pilátově.)

O tom času velmi trudném,
točúšto o tom dni súdném,
z něhož pójdú rozděleně
si hi oni vňuž po pleně:
5 sbožní v bydlo věčně stvúcie,
hříešni u peklo horúcie.

Zdávna sě jest k tomu bralo,
jakž sě jest obáč hi stalo.
Mohuč jedno město slóve,
10 kdež potok hi řeka plóve
meny dosti slovútnými
tam mezi městy jinými,
z ňůž město jmene dobylo,
jehož hi dnes jest nezbylo
15 menovánie slovem jejú:
Mohan, slyšu, řecě dějú,
jěž vodú teče hlubokú;
Čiha pak dějú potoku,
jenž pod městem sě s ňú stieče,
20 s mlynných jěžov velmi jěčě.

Tú řekú hi tiem potokem
stalo se před mnohým rokem,
že se vzyvá Mohuč město,
jakž jest juže všady zvěsto.
25 Hi byl jeden král tu kdasi,
slovútný muž po své časy . . .

(Chybí několik veršů, ale dějová souvislost není porušena, jen není uveden jménem král Atus.)

A ten král, jakžto jenž movit,
zamyšli chtě jěti lovit;
a juž vše přihotováno,
30 což k tomu potřebováno
na čest po králevském právu,
všeliké potřěby, stravu.
By na lov v hojněj čsti jěno,
kdež mnoho zvěřě věděno;
35 podál v králevská lovišče
jěde každý, zvlasti jíščě
v lesiech lovečským rozdielem:
on s ohaři, a sen s stříelem,
on objězdem, sen v zásady
40 po dúbřavách sde i honady,
kdež kto kak chtěl, vól'u majě
v zásadách hustého hájě;
jakož jedno sami chtěli,
tak v loviščích vól'u jměli.
45 Hi jest to tak z obyčějě,
jakž se snad hi ješčě děje,
když se komu lov pochyčí
a čas se k tomu požičí:
dotad lovec rád se trudí,
50 až jho sotně noc zapudí.
Tak se sta královi tomu,
lově zapomně hi domu.
Hi mohlo to býti v řjúju . . .

(Chybí několik veršů, asi tohoto obsahu: zdrželi se na lovu dlouho do noci a uchýlili se ke známému, kde byli pohoštěni hojně vínem.)

ot tak přemnožené jiezdy.
55 Král jěda vezřě na hvězdy,
kakž byl v tom člověk rozumný

a v budúcích věcech umný,
ottad mnohé časy věda.
Hi vzmluvi k svým l'udem jěda
60 a řka: „Kak by mi pomohlo,
by mi sě to státi mohlo,
což viz'u, z mého pohodlé
bych byl mé králové podlé;
to jístě viz'u hi vědě,
65 že bych dobyl toho ščědie,
za něhož, ktož budú živi,
uzřie v světě hrozné divy,
takže všeca šírost zempna
bude po všem světu tempna,
70 chtieci sě vydřieti z kořen;
ten div bude pod ním stvořen.
A stane sě diva více
ot sluncě hi ot měsieč,
že sě tak otmíta ovšem,
75 jakž bude tma světu po všem;
a ty, jěž přětvrdě stály,
střásu sě hory hi skály.“
Lovci tu řeč uslyšěvše
i tak hroznú věc vzeděvše ...

(Chybí několik veršů tohoto obsahu: radili mu, aby – když královna je daleko – obcovał s krásnou dívkou, jménem Píla.)

80 a s ním každé stravy dosti;
jěd hi piv tu do sytosti.
A juž dievku viděv sl'úbil,
jakžto by juž dávno tu byl.
Světská moci, co neskutíš,
85 k čemu srdcě nepřinutíš,
že na něžto budeš mieně,
o to sě si brzo stieně.
Uzřěv dievku král, šel spáti;
což chtěl, musí sě to státi,
90 jakžto jemužto moc dána.
By dievka králem poznána,
což k tomu, mlču o jiném,
jedno to, že počě synem.
Zatíem devět měsieč minu,
95 obyklú žena hodinú

porodi to klaté dietě,
 proslulé juž na všem světě.
 Tehdy král jakž tu řeč vztědě
 ot posla, jenž jmu povědě,
 100 by jmu v srdcu radost velé.
 A posel z toho veselé
 mezi tiem juže potázal,
 kak by jemu vzdieti kázal.
 „Dobré“, vecě, „jmě jmu složu;
 105 jakž se stalo po jho sbožú,
 mateři jho dějú Pila ...“

(*otci Atus, a proto synovi Pilatus.*)

2 *točúšto* totiž – 4 *si hi oni tito i oni*; *vňuž* po *pleně* jako v zajetí

8 *obáč* přece – 13 *z nůž* (duál) z nichž – 14 *nezbylo* nepozbylo – 15 *slovem jejíu* podle jejich názvů – 16: Mohan, slýchám, řece říkají – 24 *zvěsto* známo – 25 *kdasi* kdysi – 26 *po své časy* za své doby

27 *jakžto jenž movit* jako pán oprávněný (k lovu) – 28 *zamyslí* pojal úmysl – 33 *by jěno jelo se* – 36 *zvlasti jiščě* zvlášt hledaje (k *jiskati*) – 37 *lovečským rozdiem* podle loveckého rozdělení, loveckým způsobem – 38 *on... sen onen... tento* (jeden... druhý); *střiel* střela, šíp – 39 *objězd* projíždění, objížďka; *v zásady* v zálohy, léčky – 40 *honady* onde – 47-48: když se někomu zachce lovu a čas to dovolí – 49 *trudí se* namáhá se – 50 *sotně* sotva – 53 *v říju* v říji (v čase říjení)

54 *přemnožený* přílišný – 62 *z mého pohodlé* ve svém pohodlí – 63: kdybych spal se svou královnou – 65 *bych dobyl* získal bych; *ščědie* dítě (děti) – 68 *zempná* zemská – 69 *tempna* temna – 70 *vydřieti se* vytrhnouti se – 74 *se otmíta* (duál) se zatemní; *ovšem* zcela, úplně – 81 *jěd hi piv* jídel i nápojů – 82 *sl'úbil* oblíbil si – 84 *neskutíš* neprovedeš – 86-87: že na co pomyslíš, o to se hned snažíš – 93 *počě synem* počala syna – 100 *velé* veliká – 103 *vzdieti* nazvat – 105 *po jho sbožú* k jeho zdaru – 106 *dějú* říkají

JIDÁŠ

(*Chybějící počátek příběhu o Jidášovi doplňujeme zde z pozdějšího prozaického svodu legend českého Passionálu z polovice 14. století; v něm je česky zpracována latinská Legenda zlatá Jakuba de Voragine.*)

Píše se v jedněch starých knihách, jež byl jeden člověk v Jeruzalémě, jemuž to jmě bylo Ruben a jeho ženě bylo jmě Ciborea. Když jedné noci spolu ležiece spasta, jměla sen Ciborea převelmi hrozný, jehožto se velmi užasši, ze sna se vztrhši, počě vzdýchati, ten sen svému muži praviti a říkúc: „Zdáše mi se ve sně,
 5 bych syna urodila velmi nepokojného a zlostného, jenž byl příčina zahlazenie všeho našeho lidu i našeho pranároda.“ K niejžto muž jejie Ruben vecě: „Nesta-tečnú řeč, ježto neslušie rozprávěti, mluviš.“ K němužto ona vecě: „Věz to, hospodáři, jest-li to tak, ježt jsem té noci dietětem počala, nebylo jest toto sprostného

p ušlowichnu powlaku
T os gnu take dano pty
C hvecey gho gnu onlepiey
w sſaks ie pil necba gne onweu
h i dal opiet w sſiem zrak onyem
p omn ezi dny gho hle dawſſe
C u gdes pſimých bywal z awſſe
A alezey gho nemoſuſze
A s pak w am dal zis gnu wenezie
T us in hod byl ot nyeh z wazan
A wselars w nazdyey karan
T chdy ty. gis nanu nazrali
T u gdes pſiedselar dem ztali
Z em uza zwa ruderawſſi
p achyſta gie w sſie poſeriewſſi
z waw marek chazna zwocho
C yepiel muho pty wnecho
D yde ipenchanapoli
p omn pſiſſlar gnu tu kawoli
S chyel do alexandrie gny
A gdy zney gnu tu da byty
Z wu krawu muho duſſ poſerpi
S e z chrawſſe zne byz capu
T oho lu recho pohanzawa
o muwſſe mozt zwocho pamyſawa
w lachy iſi ieho pomoztu
w sſady krawu ctopieze cieztu
A u obachy. czoy gnu toho dle
S al duſſu tohu zne modle
p omn pak chywſſe gho zſezi
o ſhu wneken pſechy utozy
p ra zrachy welike hysuwochy
p to burau heoyne blyz cochy
Gies zne byli tako lekli
T aks casdy iams mohl utekli
T us gho pohrebbu kresy wne
p omn pakv kenath chene
T velo ieho adrad wcauſſe
A wveheu chety u pſigemiſſe

D o benatek ie pſacenyli
p rotes zu wizee pſlezi
I cho konwla drachou
A naywizee z wawozt pſou
G ies zne gnu muho wawawa
S ekos znyeh na morai plawa
A chy zent gte w kſerem ne chaznu
w z dada pſozbu wweho hlaznu
w kſerey kolu pſazy tude
T he ieho pomozu z bude
z wawu philip ſleſteho die ho
pſaw z wu z wryny churle h dne
z wawu zbor sſawozawa zwocho
C zos bylo z byz capu wawa ieho
w yerapolim toho nuczta
S eki dyetene to iezt rſacny z wawu
S mne toh iſſſſe iezt poſſe h dny
A ent dny bych w aſſ z wny z pora dyl
p rotes pſiſſu by w wozu z tali
w nans byſſe zne boh u wydali
I zt zne ac wawu k nyem bſiam
S eek to by wozpat na kſiſau
w toby gmeuy onems chazal
h i pſons z woz suwor pſozal
z wawu pſer pomozte z kuznyeh
h i ponew d naryeh z muth chnyeh
w wchſto w sſdy byl upla caga
A atu chwila w p omn nage
w mwyſto zne byl od rſekl toha
z omne z woz w lazty mohu
o diobu h i pſozem wnekym
h i z wym nalogozawem w sſekym
I akor gmel toſie dle lazky
I aks poicho liznu w rſakv
p lacany m byly tak z wawdy
h i tak z wozou apadly
I atos powſſem ieho liznu
h i placany m h i pak eſſhny
S yla w sſie pſech ieho upla bla

h ad zje rozbyruwaw uctawey c. 17
p uszy zje nan welni zjre
n e mali gramomu nyz zdyerj
q zjedowi zmu gofo dyerj
w zplaca seraz wykuoli macia
w zba Eady bat uez waraka
z zeho znanca djeze hi chwala
t ak uez na male pozrala
e hzaba starioczek w lazny
z namenanymj prziom zwlasyj
i ob zje ztalo wchachach nemye
e des prziwuznych Eralow nemye
p ochymaz ac prziemysla kwale
t ak ho czyni kat wmit na male
z zny zju zbylt na zem zruwaje
p ozledny byl zefstje djeze
p ochzen zje szjadz hi udaten
a zja zywim ludem pozracen
w stals nemohl toho uerj
e ozil umladych dnach zmye
t aks kate byl wstiem pwalil
w stals ne winnyje zwiu brew wrot
w ste prozje prwadne plemie
p uszty zje ne zedny zemie
zr adu wiede omje ne minef
w stals zama potom ophinas
t aks mahn rzezi yudje
wiede w steho zruwca ludje
t ak re zplal zrom wicz zcalas
w stey zje horstom horstims pesa
t ezruwaje dafsi na wiety
p roczyl morca zemie wiety
wara zje kihar naalemu
e s naze possal wrube zemu
e des herodes byl chcyj z bawen
i pilat womej czje pazezruwca
dzwal wstie w lazny okahye
wladu wstiem arduwstiem wahnje
e zaje miaz pomazi zjine
i zly kilemu i ako prwalne
n eb czos uezr padawo kachemu
i o wstni i ako prwalne kromu

Przemio chcyj tu rucichy prziemny
zidas chlowiek wstie przielozny
wstie ezestuzie ne prziemna
kchide zje dobra miezra
prziemaw zje kromu prziemny
i pilat tu wewstiej mozi
gdy zje zje zlym byzo zprziemne
kromu Ewomeum zje nese
neb'zen hi on byl pozrosen
t glomu iako na ruky noszen
i aks iako nahle wrzochy bysta
oba zjabe zje z kubiata
hi by yudas mozen dworu
w lada wstiu zeho kromu
e zaje zruwemiu aussem zruwca
iako hi prziemny na kwarcie
zje zeho aofsi wietu w lada
i akto dworu iako w lada
pzei wem zje to pak i da
dwornede pilat hi w lada
z mochem hudy Ewmej chmle
a zje ius awoze wchizle
na szkocznych wotrobol zozpiedo
i aks kromu zruwcz zruw ius mieto
i aks pak uezr wruwodu lazno
w stals uezr pro nawim wozazno
nobo wstieka nowina
kubiata uezr nebli wicz zma
donads szkoczny ne oruazru
prziemny zje toho chazru
wchizie pilat na szkoczny zruwcy
i akto e dyo zje chcy e zdyerj
i o zje wozoy mietak z blade
i ay zmu sadozt na mysl wuzade
zrosta zruwcz ney znie wal wozage
wruwczonje zje iomu wuzage
hi wozkaza yudje zruwcy
wobay dy kas yablak na wruwcy
ne tadey zmu wozcy byroe
ad zje yudas prziemny zed w woz
wruwcz ten teno zma mysl wuzade
i koczny zje lasti koku

23. Abatyše Kunhuta s lektorem a písařem na prvním listě t. xv. Passionálu abatyše Kunhuty (rukopis z doby kolem r. 1320 — Národní a universitní knihovna, Praha)

rum substantia da et unitate

Dominum memoria foue ca-
ritatem. **V**anitatem spernie

fac nos consolator. **H**ostes

fac nos uincere xpe pug-

nator. **E**t que doces credere

ihū repator. **P**er te tandem

cernere da remunerator. **A**

Quay cralu iussemohuci
Quueu siech myestiech wse

uidua. iusiech caruech mi

luua uechm yuoc daua

ua. **S**echu kuetve crasse

kuua iusiech suetlosty

snu vidění, ale pravé zjevenie.“ Po těch časiech, když Ciborea dietě snosivši
10 urodila, užšli se u velikém strachu otec i máte a ihned počesta mysliti, co bysta
z toho dietěte učinila. S jedné strany jima ohavno bieše své dietě zahubiti, s druhé
strany zahlazenie všeho národa se bojiešta. Pro něžto sobě vymyslista, ež vzemše
dietě, v jedno pletené osudie vsadila a to rúchami a smolú tak uhradila, jakžto tam
15 voda jíti nemohla, a to pripravivše, u moře je uvrhli. A tu jím tak dlúho mořské
vlny plýtvaly, až jsú jeho k jednomu ostrovu, ježto slóve Škariot, i přinesly a ot
toho ostrova Judáš přijal příjmě Škariot. V tu hodinu tej vlasti králová podlé
moře s pannami se procházějíc, uzřěla, ano na moři plýtvá pletené osudie, v němžto
to dietě Judáš bylo u moře uvržen. Chtiec ohledati, co by to bylo, kázala
k sobě přiněsti, a naležši krásné dietě, jež děti nejmějieše, vším srdcem vdechši
20 vecě: „Ě, bych já jměla takéto dietě, aby toto královstvie neosiřělo.“ Zatiem kázala
toho dietěte tajně chovati, a pořeckši se, by byla těžka dietětem, toho léta podlé
času, by dietě jměla, proněsti kázala.

a jadyž č(úš by dob)yla,
svému králevstvu dědicě,
jímž dávno chodila nicě,
nemohúci jmieti plodu,
5 vše na svú budúcu škodu.

By Judáš prozván dědicem
nepravého stádlá lícem,
přijat sa v cuz'ú dědinu,
až králová svú hodinú,
10 málo obáč lepším časem,
snad lépe řku, svým nečasem,
jenž se mezi tiem nahodi,
počenši syna porodi.

Včěsta oba syny rósti,
15 avšakž viece ty, zlý hosti,
přikrad se v cuzie pastviščě,
mimo bratra v čest se tiščě,
a jsa jmu sotně bratr mněný,
všie zlosti súdče nezviený,
20 ve všem vňuž ščenec propastný
chtě viece nežli syn vlastný.

Nač bych o tom mluvil mnoho,
juž bě přišel ten čas toho . . .

(chybí 15—17 veršů)

Málem více nežli seho
25 pozřela, an to snad viděv
a jemu v tom uzáviděv,
chodě srdcem zavše trnul,
a kdež se k němu přihnul,
podada jmu řeči l'ubé,
30 a když můž, tu jho poskube.

A což ande též jinými
stává se bratry vlastnými,
ž' kohož mají ně v čem lépe,
toho silnější potepe,
35 vše pro tě, l'útá závisti,
hněvy nyjú bratřie jistí.
Druh, kdež může, druha tlačě
a bitý k mateři pláčč,
máti pak tajieci mlčí,
40 cútieci obáč zub vlčí
v tom svém nalezeném synu.
Múti se sama svú vinú,
an ju mnohokrát juž smúcal,
k němuž zlý duch ho ponúcal,
45 až tajivší neutají,
že syna plačúce da jí.

Byvši, nechce býti máti,
pozvavši jho, počě láti
řkúci: „Nalezené plémě,
50 či nevieš, z kteréj si země?“

(chybí 15—17 veršů; některé jsou zachovány neúplně)

Ona stojieci jmu laje,
an ot nie preč uplakajě
běžav, včě rybitva ptáti,
chtě na něm se dotázati,
55 kak by jho přějal na moři,
a srdce jmu hněvy hoří,
slyšěvše tu řeč o sobě,
vida, ž' jmu nejde po kobě.

V túž dobu mužě naleze,
60 an se s mořě k břehu veze;

160 v témž miestě jakž ho potáza, 001
tak jmu, jakž bylo, vykáza.
Tiem (život) mútiti počě,
mysl'ú hi sěm hi tam točě,
65 kám by svůj smutek obrátil
a nebratru život krátil. 001
Na to všú mysl'ú popeře,
chtě býti vrah té mateře,
jěžto jho bě synem vzala,
70 a ne jakžto synu lála,
že juž junoch, jakž jmu býti . . . 011

(chybí 15—17 veršů)

Po břěhovi s bratrem chodě,
nevěrnému skutku hodě,
dotad sě s ním vodú kropi,
75 až ho popad hi utopi
na své prohrěšilé hoře.
Běžav bra sě přeč na moře,
jadyž ni cěsty ni sledu,
kdež neznatí, kto kam jědú,
80 pospiešiv přeč svého plutie,
netbajě, co sě sde mútie,
jimžto zlú pamět ostavil,
kdež zem' u dědicě zbavil.

Byla kdás zima veliká,
85 jakž stala řěka všeliká.
Had zkrěnuv nemohl utěci
tam, kdež chtěl přěs zimu léci.
Člověk ho vzem hi oživi;
za malý čas had sě vzkřivi,
90 ten dóm, v němž ožil, škařědě
po přirozeném svém řiedě.
Člověk (pak poláv hadovi),
popudi jho ne(rád slovy).
Had sě rozhněvav v svéj chlípě,
95 pusti sě naň velmi sípě;
nemoh samému nic sdiěti,
zjědovi jmu jeho děti.

Vzplaka otec, vzkvieli matka.
Vizže každý, kak jest vrátka

100 seho světa čest hi chvála,
kak jest na mále postála
čáka škariotské vlasti!
Znamenajmy při tom z vlasti,
jež se stalo v Čechách nenie,
105 kdež přívuzných králóv nenie,
počnúc ot Přemysla krále,
kak ho syn, kak vnuk na mále
se jsú sbyli na sem světě;
poslední byl ješče dietě,
110 počen se ščedr hi udaten
a jsa svým l'udem postaten,
všakž nemohl toho užiti,
musil u mladých dnech sníti;
kakž koli byl všem povolil,
115 všakž nevinně svú krev prolil.
Vše pro tě, proradné plémě,
pusty sú nejedny země!
Zrado, vědě, ž' nic nemineš,
všakž sama potom oplyneš.

120 Takéž mohu řeci Judě!
Vědie všeho světa l'udie,
kak je stlal svú věc z daleka,
všdy se horším horšímž peka,
ke ztrátě duši na věky;
125 přěbyl moře, země, řěky,
bera se k Jerusalém'u,
otňadž pošél, v túže zem'u,
kdež Herodeš byl čsti zbaven
a Pilát, v niej sa postaven,
130 držal vše vlasti okolnie,
vlada všiem židovstvem volně,
majě moc pomoci silné.
A zlý k zlému jako přilne;
neb což jest podobno k čemu,
135 to všdy jako přilne k němu.

K témuž chcu tu řeč přivěsti:
Judáš, člověk všie přělesti,
prvé cestujě nepřěsta,
jeliže se dobra města,

140 přibrav se k němu při noci.
 A Pilát tu ve všiej moci.

 Zlý se se zlým brzo spřeže,
 rovný k rovnému se těže;
 neb sen hi on byl posošen
145 k zlému, jakž na rukú nošen.
 Takž, jakž náhle v řeči byšta,
 oba sobě se sl'úbišta.
 Hi by Judáš mocen dvoru,
 vlada všú jeho komorú,
150 majě střípňu o všem statcě;
 jakž hi povědě na krátcě,
 by jeho všú věcú vlada,
 jakžto dvoru, tak poklada.

 Mezi tiem se to pak uda,
155 ž' vyněde Pilát hi Juda
 s mnohem l'udí krátit chvíle;
 a tdy juž ovoce včile
 na ščěpiech v krokot dospělo,
 jakž k tomu svůj čas juž mělo.
160 Kakž pak jest v tu dobu lacno,
 všakž jest pro novinu vzácno;
 nebo všeliká novina
 l'ubši jest nežli věc jiná,
 doňadž ščěpóv neotrású.
165 Přihodi se toho času,
 včě Pilát na ščěpy zřieti,
 jakžto když se chce co sdieti,
 to se vešdy někak sklade.
 Ta jmu žádost na mysl vzapade,
170 jiežto snad nejmieval v rocě:
 vzchotě se jemu ovocě.
 Hi rozkáza Judě ssiesti
 řka: „Jdi, kaž jablek natřiesti!“
 Netaže jmu řeči brže,
175 až se Judáš přes zed vrže,
 vňuž ten, jenž má mysl vysokú
 a hospodě slúží k óku
 a k tomu pak, jenž jmu volen,
 chce býti ve všem povolen.

180 Takž šed, kdež jablek bez měna,
vzem, což chtěl, uzřě Ruběna,
otcě svého, jenž v svém sadu
vyšel bě sobě na vádu,
člověk juž dosti požitý,
185 a řka: „Junochu, proč mi ty
lámal ščěpy nekázaně?
Jestli to čie rozkázanie,
ten mi v tom násilé činí.
A kéž mi to činie jiní,
190 jimž dávaju, ktož co ráčí,
ktož mi ščěpów mých netlačí?“
On té řeči mále dotče,
an ho inhed mečem protče
řka: „Kakt' svými hrd jest ščěpy!
195 Mní se se mnú viežě cěpy,
svú řeč tak vysocě zhustiv.“
Letě Ruběn dušu pustiv.

Žena plačúci poběže,
Pilát, co se stalo, tieže.
200 Přída počě rozprávěti,
an pak, nechtěv doslyšěti:
„Netbaj“, vecě, „nice na to,
kdyžt' jest ovoce nótjato.
Bude-liť to, že chlap snide,
205 tobě s sbožím žena přide.“

By Ruběn položen v rovu,
Judáš by ožeňen vdovú,
a ta vlastná máti jemu.
Viz, kak co kda přide k čemu,
210 jehož se člověk nedomní,
ten čúš, jenž na se nepomní,
ani tbá milosti božie,
chvátajě, kak moha, sbožie,
všecko na ztrátu svéj duši;
215 ale když se sdravie ruší,
teprv tu bude poznáno,
nač komu kak ščěstie dáno.

Judáš počě ve čsti rósti,
v sbožú, v hospodnie milosti,

- 220 pozván sa jakžto na hody,
a sbožie jde jako z vody;
všakž srdce ni v čemž svědomo,
jedno tolik, že lakomo,
ve všem, což tu bylo, vlada,
225 všakž všdy svú čest z toho krađa.

- Kam myslíš, nevěrná sluho?
Zda mníš, by v tej čsti stál dlúho?
Otvoril si peklu vrata.
Čemu tvá mysl tak otjata,
230 nevěrný sám svój zloděju!
Kam se ti peniezi děju,
na něž se lakomě žedíš,
ž' peklo sobě jimi dědiš?
Věz, žeť se čas blíží k tomu,
235 hodovavše jíti k domu,
jědše dáti mísu druhu!

- Sta se pak chvíl'ú nedlúhú,
že Judáš, vznosiv svá křídla,
potěže na se osidla,
240 máteř pojem sobě ženú
na ztrátu sobě složenú.
Znamenávajě ze spánie
té ženy časté vzdýchanie,
jěž kakž jměla sbožie velé,
245 všakž jí bě ne do veselé;
leč bylo v noci, leč ve dne,
zavše smutna, myslí jedné.
Bolí ju srdce, to právě,
ž' nebydlila v dobrém stavě,
250 a pak že se jí nemílil,
že mysl'ú jinamo chýlil.

- Až jednu byla nesp'úci,
všakž jako ze sna vzdýšúci
podlé něho tak ležala,
255 činieci, jako by spala.
Tdy pobudi jie řka: „Hpaní!
čuju to po tvém vzdýchaní,
že se tobě nic nemíl'ú.
Zda vzpomínáš onu chvíl'ú,

260 juž s dřevním mužem jmievala,
s nímž si se prvé poznala?
Na mě pak se něco domníš,
tiemž ho více než mě pomníš.“

K tej řeči žena zaplaka

265 řkúci: „Nenie mi mysl taká . . .“

(*Chybějící konec podáváme opět ze staročeského Passionálu.*)

Otpověděla jemu a řkúc: „Nevelíš mi vzdýchati a já, nebožička, ze všech žen nešťastna, nalezla jsem se prostrřed všeho hoře. Jměla jsem jedno dietě, i tož jsem musila u moře uvrci, jměla jsem milého hospodářě, toho jsem v sadu umřěvše nalezla; a ješče k méj žalosti Pilát mi násilé učinil, žalost k žalosti přičinil, mě
5 smutnú ženu za tě bezděky vdal.“ A když ona jemu o svém dietěti všecko pořád rozpravila, najprvé, kak jest o něm hrozné viděnie jměla, pro něžto jeho u moře u pleteném osudí uvrci musila, tehda jí Judáš počě také vše pořád praviti, kak se jemu z mladosti až do toho dne přihodilo. Pro nižto řeč oba poznasta, ež Judáš, vlastnieho otcě zabiv, svú vlastní máteř sobě za ženu pojal. V tu hodinu počě
10 Ciborea Judášovi raditi a řkúc: „Synu mój přenešťastný, nic jiného neumějit raditi, než vstana, jdiž k Jezukristu, jenž tyto časy po světu chodí, veliké divy činí a lidem hříechy otpúšćie.“ Toho Judáš uposlúchav, vstav i šel k Jezukristu, jehožto Ježúš Kristus přijem, apoštolem učinil a on potom, Jezukrista proradiv, sám se oběsil.

Passionál: 1 *jež že* – 2 *jmě* jméno – 3 *spasta* (duál) spali; *užasši se* uleknuvši se – 4 *vztrhši se* vytrhnuvši se – 6 *nestatečný* marný, daremný – 10 *užesli se* ulekli se – 13 *osudie* nádoba (srov. *sud*) – 15 *plýřvaly* plavily – 21 *pořekši se* dělávši jakoby – 22 *proněsti* oznámiti

1: a jakým způsobem by získala – 3: jímž dávno těhotna chodila

7: předstíráním nepravého stavu (že je těhotná) – 8 *dědinu* dědictví – 10 *obáč* však – 12 *se nahodi* naskytl se – 13 *počensí* počavši

14 *včěsta* (duál) začali – 17 *tiščě se* tlače se – 18 *sotně* sotva; *mněny* domnělý – 19 *súďče nezviény* nádobo smrdutá, nečistá – 20 *vňuž šćenec propastný* jako štěně proklaté

25 *an a on* – 27 *zavše* vždy; *trnul* trásl se, chvěl se – 30 *poskubě* štipně

31 *ande* i místy, leckde – 33 *ně v čem* v něčem – 36 *nyjú* chřadnou – 40 *cútieci* obáč pozorujíc však – 42 *múti se* rmoutí se – 43 *smúcal* rmoutil – 44 *k němuž* *ponúcal* k čemuž ponoukal

53 *včě* *rybitva ptáti* začal se vyptávati na rybáře – 58 *po kobě* podle přání, ke zdaru

62 *vykáza* vypověděl – 63: tím se začal soužití (v srdci) – 66 *nebratru* nepravému bratru – 67 *popeře* upne se – 68 *vrah* nepřítel – 69 *synem* *vzala* za syna vzala

73 *skutku* *hodě* chystaje se ke skutku – 78 *jadyž* kudy – 80: pospíšiv si se svým odplutím – 81 *se sde* *mútie* se zde trápí – 82 *pamět* památku

84 *kdas* kdysi, jednou – 85 *jakž stala* takže zamrzla (zastavila se) – 86 *zkřěnuv* *zkřehnuv* – 87 *léci* lehnouti si, spáti – 90 *škařědě* znečišćuje – 91 *po svém* *řiedě* po svém způsobu – 94 *v chlípě* ve zpupnosti – 97 *zjědovi* otrávil

101 *na mále* *postála* krátce trvala – 102 *čáka* naděje – 103-115 známá narážka na vymřění rodu přemyslovského zavražděním krále Václava III. r. 1306 – 104 *nenie* nyní – 105 *při-*

vuzných králův příbuzných králových – 106 Přemysla Přemysla Otakara II. – 107 syn Václav II.; unuk Václav III.; *kak ho syn* jak jeho syn (věta vypovídácl) – 108: pobyli na tomto světě – 110: začav štedře a udatně – 111 *postaten* mocný – 112 *užiti* mítí užitek – 113 *sníti* (totiž se světa) zemřítí – 114-115 *kakž koli*... *všakž* ač... přece – 116 *proradné plémě* Němci – 118: zrado, vím že nic nepomineš – 119 *oplyneš* utopíš se, zhyněš

122 *stlal* *svú věc* připravoval – 123: vždy usiluje o horší a horší – 125 *přešbyl* přešel – 127 *otňadž* odkud – 130 *vlasti* oblasti – 133, 135 *jako* téměř, takorča

137 *přešlest* lest – 138 *čestujě nepřešta* bez přestání cestoval – 139: až došel do města

144: ten i onen (jeden i druhý, Pilát i Jidáš) byl náchylný – 146: jakmile se dali do řeči – 147 *sobě se sl'ubišta* zalíbili se sobě – 148 *by mocen dvoru* měl moc nad dvorem – 149 *komora* poklad, pokladna, důchod – 150 *striepru* péči – 151 *povědě* povím – 152 *by vlada* vládí

155 *vyněde* vyjel si – 157 *tdy* tehdy; *včile* v tu chvíli, právě – 158 *v krokot* v zralost – 160 *lacno* snadno dostupné – 161 *pro novinu* pro novost – 163 *l'ubši* milejší (jmenný tvar) – 164 *doňadž* pokud – 166 *včě zřieti* počal se dívatí – 171: zachtělo se mu ovoce – 172 *ssiesti* sesednouti (s koně) – 174: sotva mu to řekl, a už – 176: jako ten, kdo je ctižádostivý – 177 *hospodě* pánu – 178: a tomu, jenž je mu po vůli – 180 *bez měna* bez míry – 181 *vzem* vzav – 183 *na vádu* na hádku – 184 *požitý* starý, letitý – 189 *a kéž* zdali – 191 *netlačí* neničí – 192: on (Ruběn) málo toho řekl – 193 *an* a on (Jidáš); *protče* protkl, probodl – 195: myslí, že se mnou vázal cepy (že jsme si rovni) – 196: tak nadutě promluvív

201 *an* a on (Pilát) – 202 *nice* nic – 203 *kdyžt'* jestliže; *nótjato* neodňato – 204 *snide* zemře – 205 *přide* případně

209: viz, jak se co kdy sběhne – 211 *čúš* totiž – 213: lapaje (uchvacuje), jak může, majetek

219 *hospodnie* pánově – 223 *jedno* jen – 224-225 *vlada*... *krada* (srdce) vládnouc... berouc

229: čím byla tvá mysl tak zaujata – 232: jichž si dychtivě žádáš – 233 *dědiš* dobýváš – 235 *k domu* domů

239: natáhl na sebe léčky – 241 *složení* připravenou – 244-245 *kakž*... *všakž* třebaže... přece; *velé* veliké – 246 *leč*...*leč* at...at – 247 *zavše* vždy – 248 *to právé* a to právem – 249: že nežila v dobrém postavení (situaci) – 250 *se jí nemlil* nelbil se jí, nebyl jí milý – 251 *jinamo* chýlil jinam směřoval

252 *nesp'úci* nespíc – 260 *dřevní* dřívější – 263: a proto naň více pamatuješ (myslíš) než na mne

Passionál: 5 *bezděky* proti vůli – 8 *poznasta* (duál) poznali – 13 *přijem* přijav; *proradio* zradiv

Poznámky ediční

Legenda o apoštolích

Odkazy na literaturu o této legendě i o dalších památkách oddílu Duchovní epika uvádí Jakubec, Dějiny I, str. 83n. Srov. i poznámky R. Urbánka, Legenda t. zv. Kristiána, Praha 1947, I. díl, str. 204 a podle rejstříku. Na nové objevy zlomků legend, rozšiřující texty dosud známé a doplňující je zlomkem legendy o sv. Silvestru papeži, upozornila E. Urbánková, Nově objevené stč. zlomky v Národní a universitní knihovně v Praze, Česká literatura I, 1953, str. 46-48. – V celém tomto oddílu je jotace zachována a upravována všude v slabikách dlouhých i krátkých.

V. 1-156 je jeden list, zvaný zlomek Šafaříkův, Mus. 1 Ac 49 (u Geb. *ApŠ*); vydán paleograf. od Šafaříka v ČČM 21, 1847/1, 296n a od Flajšhanse v Nejst. pam. 158 a 160, v přepise od Šafaříka na uv. m. a ve Výboru II, 1-6. – V. 157-232 je horní půlka jednoho listu (proto čtyřikrát 19 veršů s mezerami), zvaná zlomek Durychův, vložen v kodexu